

ATRIBUȚII PARENTALE ÎN DEZVOLTAREA AFECTIVITĂȚII POZITIVE A COPILOR: VIZIUNI ȘI DILEME PSIHOLOGICE

Mariana BATOG, cercetător științific, doctorandă
Institutul de Științe ale Educației, Chișinău, RM

Abstract: *This article presents the impact of parental duties on the emotional states of children and adolescents. Also, the article describes the data of an experimental request regarding the emotional states experienced by students as a result of communication with parents. Finally, psychological recommendations are highlighted in order to maintain and enhance the emotional well-being of students.*

Key words: *affectivity, parental attributions, psychological dilemmas, psychological suggestions.*

Componenta afectivă are o semnificație deosebită în relația părinți - copii, în manifestarea atitudinilor parentale și în stabilirea unui climat psihologic familial echilibrat și armonios. Dezvoltarea afectivității pozitive a copiilor necesită implicare parentală, care se manifestă deseori prin interacțiunea cu copilul, disponibilitate și responsabilitate pentru copil. În familie omul învață a fi fericit, își elaborează criteriile de apreciere a condiției sale.

În *Dicționarul de psihologie* conceptul de afectivitate este explicat ca fiind proprietatea subiectului de a resimți emoții și sentimente; ansamblul proceselor, stărilor și relațiilor emoționale sau afective [5, p.29]. Afectivitatea poate fi abordată ca fiind un ansamblu procesual, între cinci elemente între care există un raport de interdependență. Indiferent însă de accepțiunea adoptată, orice emoție presupune prezența câtorva elemente și anume: *un stimul declanșator, interpretarea cognitivă a acestuia, modificări în plan fiziologic manifestări comportamentale și o stare/trăire subiectivă* [6, p.1].

Afectivitatea constituie o dimensiune psihologică ce denotă un rol substanțial în adaptarea copiilor și adolescenților, or și a adulților la varii condiții vitale. Afectivitatea relevă o permanentă alarmă și o expresie a confortului sau disconfortului provocat de situații și de starea generală psihică concomitent. Emoțiile, în opinia psihologilor, constituie o sursă de energie și de activare-rezonare permanentă la situațiile existențiale.

În contextul promovării unei cercetări experimentale în cadrul Sectorului *Psihologie*, din incinta Institutului de Științe ale Educației, au fost implementate un set de instrumente psihologice în scopul analizei problemelor actuale în asigurarea activității psihologice în sistemul de învățământ general. Implementarea unui chestionar realizat online, pe un grup de 65 elevi cu vârsta cuprinsă între 13 ani-18 ani, în perioada lunii septembrie 2020, ne-a permis să stabilim stările emoționale pe care le trăiesc elevii în urma comunicării cu părinții și stările emoționale pe care le trăiesc ei în ultima perioadă. Subiecții experimentali sunt din mediul urban (88,7%) și rural (11,3%), din diferite instituții educaționale (liceu – 89,2%; gimnaziu – 10,8%).

Cea mai mare rată a elevilor au menționat prezența stărilor emoționale pozitive (66,7%) și satisfăcătoare (33,3%) în urma comunicării cu părinții. Stările emoționale negative trăite în acest

sens, nu au fost menționate. De asemenea, elevii au descris aceste stări prin următoarele sintagme și fraze: simt sprijin (susținere) din partea părinților, ce îmi scad din emoțiile negative; mereu sunt înțeleasă; stare de bine, bucurie; dragoste; plăcere; satisfacție; încredere; încurajare; siguranță; protejare, emoții pozitive, stare de liniște sufletească; optimism; curaj; sinceritate, comunicare; ajutor la soluționarea problemelor; Covid ne-a adus mai aproape, acum putem vorbi despre orice și mereu după ce comunic cu acestea am stare pozitivă; depinde de situație; uneori nu sunt înțeleasă pe deplin și de aici apar neînțelegeri etc. Unii subiecți nu au răspuns la această întrebare.

Cele mai frecvente probleme emoționale menționate de elevi , pe care le trăiesc în ultima perioadă sunt:

- ✓ stările depresive (25,4%),
- ✓ suspiciune Covid 19 (14,3%),
- ✓ neliniștea, anxietatea (14,3%),
- ✓ stres școlar (12,7%),
- ✓ singurătatea (6,3%),
- ✓ probleme ce țin de sentimentul dragostei (6,3%),
- ✓ furie (3,2%),
- ✓ timiditate (3,2%),
- ✓ frică (3,2%),
- ✓ crize emoționale (3,2%),
- ✓ mai multe din aceste stări (3,2%),
- ✓ panică (1,6%),
- ✓ complexe (1,6%),
- ✓ nimic (1,6%).

Elevii consideră în cea mai mare rată că, *au nevoie* de suport psihologic pentru soluționarea problemelor de ordin emoțional - 51,6% elevi, *periodic* au nevoie de suport psihologic 39,1 % elevi, *nu au nevoie* de suport psihologic - 9,4% elevi.

Chestionarea unui grup de cadre didactice (101 subiecți) a reliefat prezenta la elevi a unor probleme afective cum ar fi: neliniștea și anxietatea (24,7 %), crizele emoționale (17,5%), timiditatea (13,4%), suspiciune Covid (8,2%), stări depresive (7,2%), singurătatea (7,2%), stres școlar (6,2%), furie (6,2%), frică (5,2%), panică (4,1%).

Un grup de psihologi (40 subiecți), dar și un grup de cadre didactice (101 subiecți) implicați în cercetare atenționează referitor la existența unor probleme cu impact în dezvoltarea afectivității elevilor ce țin la părinți. Acestea în viziunea lor ar fi:

- ✚ neimplicarea părinților în educația copilului și viața școlară;
- ✚ lipsa părinților deoarece sunt plecați peste hotare;
- ✚ rata mare a divorțurilor;
- ✚ violența în familie și societate;
- ✚ migrația etc.

Impactul părinților în vederea dezvoltării afective a copilului este incontestabil. Printre funcțiile de baza ale părinților stabilite de Killen Kari [apud 3, p.26] punctăm cele mai semnificative cu referire la afectivitate copiilor: *abilitatea de a se angaja pozitiv în interacțiunea cu copilul; abilitatea părinților de a avea o relație empatică cu copilul; abilitatea de a da*

prioritate satisfacerii nevoilor de bază ale copilului, înaintea celor proprii; abilitatea de a-și înfrâna propria durere și agresivitate fără a o răsfrânge asupra copilului etc.

Abilitatea de a se angaja pozitiv în interacțiunea cu copilul. Este deosebit de important pentru copil ca părinții să fie capabili să se angajeze pozitiv în relația cu el, în dezvoltarea, învățarea, jocul, tristețea și bucuriile lui. Este important ca într-un asemenea angajament pozitiv, adultul să-l accepte pe copil așa cum este el, să ia inițiativa pentru stimularea copilului și să pună limite fără a respinge sentimentele acestuia. Cea mai bună cale de a crește un copil consta în a ști să ne bucurăm de copilul nostru așa cum este el.

Abilitatea părinților de a avea o relație empatică cu copilul. Capacitatea de empatizare este o componentă importantă a adoptării și exercitării rolurilor parentale, care permit armonizarea interrelațiilor familiale. Relația empatică a părinților cu copiii presupune trei elemente importante:

- + abilitatea de a diferenția și de a da un nume gândurilor și sentimentelor copilului;
- + abilitatea de a prelua rolul acestuia din punct de vedere mintal, de a se pune în locul copilului;
- + abilitatea de a răspunde în funcție de sentimentele copilului.

Abilitatea de a da prioritate satisfacerii nevoilor de bază ale copilului, înaintea celor proprii. Dezvoltarea sferei emoționale a copilului, la fel ca și celei intelectuale, sociale și fizice depinde în mare măsură de faptul dacă au fost satisfăcute nevoile de hrană, îngrijire, stimulare, securitate și stabilitate, nevoia de a explora mediul înconjurător, nevoia de joacă și companie a copiilor într-un cadru sigur.

Abilitatea de a-și înfrâna propria durere și agresivitate fără a o răsfrânge asupra copilului. Această funcție depinde de căile prin care părinții au de-a face cu frustrarea și agresiunea, precum și de felul în care aceasta se răsfrânge asupra copilului. Este vorba, în același timp, de expresia verbală și fizică a frustrării și a agresiunii și cuprinde atât frustrarea și agresiunea provocate de copil, cât și de alți factori din viața lor. Un anumit grad al abilității de a tolera conflictele și frustrarea este decisiv în rolul părintesc [3, p. 27].

Constatăm existența unor atitudini și stări nepotrivite ale părinților față de școală care împiedică de fapt, implicarea parentală în învățarea copiilor. Printre acestea putem enumera:

- + atitudini agresive referitor la școală, diminuarea autorității școlii și a cadrelor didactice;
- + atitudini de indiferență prin bagatelizarea școlii, însoțită de lipsa de responsabilitate în mai multe sfere vitale, desconsiderarea școlii, minimizarea învățaturii pentru perspectivele de viață;
- + atitudini de teamă și anxietate față de situația școlară a copilului, insuflând copilului neîncredere în sine, neliniște, vulnerabilitate.

Relațiile dintre școală și familie sunt fundamentale pentru buna funcționare a sistemului educațional și succesul școlar al elevilor, iar posibilitățile de implicare activă a părinților în viața școlii este necesar să devină actualmente o preocupare constantă a instituțiilor de învățământ. Printre preocupările specialiștilor psihologi, ce s-au conturat în instituțiile educaționale, devin astăzi slaba implicare a părinților în viața școlară a copiilor, dar și dezacordurile ce apar între părinți și cadre didactice, care înțelegându-se corect rolurile, mai exact noile roluri, se învinovățesc reciproc.

Sunt relevante prevederile stipulate în „Strategia intersectorială de dezvoltare a abilităților și competențelor parentale pentru anii 2016-2022”, aprobată de Guvernul RM în

anul 2016, ce stabilește direcțiile de dezvoltare a educației parentale, ca formă specifică de intervenție specializată pentru organizarea unor programe de formare, dezvoltare și consolidare a abilităților și competențelor parentale ale părinților/reprezentanților legali/persoanelor în grija cărora se află copilul, precum și a viitorilor părinți [7]. *Competența parentală* este abordată în strategie ca fiind cunoașterea mai profundă și capacitatea părintelui de a aplica în practică această cunoaștere; ele presupun dezvoltarea capacității părintelui de a reflecta asupra practicilor parentale, a efectelor acestora asupra dezvoltării copilului.

Premise temeinice pentru educarea capacității de învățare a copiilor, constituie conlucrarea părinților cu școala, însoțită de crearea condițiilor favorabile de dezvoltare psihică și fizică, climatului pozitiv și bunăstării psihologice, dar și nivelul de aspirație a familiei și a mediului social.

Psihologul vine în ajutorul părinților pentru a soluționa împreună unele probleme emoționale ce apar la copii și adolescenți prin oferirea de suport psihologic, consiliere psihologică sau intervenții profesionale.

Consilierea ontologică complexă a familiei constituie una din formele consilierii psihologice utilizate în activitatea psihologului cu părinții. L. Cuznețov accentuează unele mecanisme esențiale utilizate de specialist în cadrul consilierii familiei [4, p.355]:

- **arhitectonica relației** consilier beneficiar;
- **dobândirea catharsisul** – *ui*-descărcarea emoțională a persoanei, care reduce tensiunea și durerea psihologică, anihilează anxietatea și frustrarea; este o formă de purificare și restaurare morală. Catharsisul asigură revitalizarea conștiinței individului prin lichidarea sentimentului de vinovăție și restabilire a rupturii, distorsiunii Eu-lui moral și redobândire a încrederii în sine.
- **insight-ul** - reprezintă o iluminare bruscă, o înțelegere a situației date și a soluției de depășire a acesteia. Această stare se bazează pe imaginația și intuiția persoanei.

Psihologii pot administra în cadrul consilierii și activităților psihologice promovate cu părinții **tehnicele terapiei pozitive**. O astfel de abordare este benefică în situații de problemă, situații de criză, cât și dificultăți de adaptare. Situațiile dificile sunt reinterpretate din perspectiva sensului și mesajului pe care acestea le au, cu scopul încurajării potențialului specific fiecărui individ. Sensibilizarea și încurajarea unui nou punct de vedere, contribuie la întregirea imaginii pe care clientul o vede la un moment dat unilateral.

În consens cu scopul consilierii parentale [4] cu specificul problemei, particularitățile de vârstă ale elevilor vom selecta și utiliza un ansamblu de **metode psihologice** pe care le enumerăm în *Figura 1*.

În cele din urmă, propunem unele recomandări psihologice pentru a contribui la menținerea și sporirea bunăstării emoționale a părinților, cât și a copiilor, adolescenților:

1. **Ajutați copiii să identifice modalități pozitive de exprimare** a emoțiilor negative, precum furia și tristețea. Fiecare copil are propriul său mod de a-și exprima emoțiile. Unii

Figura 1. Metode psihologice utilizate în consilierea parentală.

- au nevoie ca adulții să se implice alături de ei în activități creative (prin joacă, pictură etc.).
2. **Susținerea copiilor și adolescenților** pentru a se simți bine din punct de vedere emoțional, constituie un punct forte în a obține rezultate academice mai bune. Dificultățile în plan emoțional împiedică elevii să se conecteze la diverse oportunități de învățare.
  3. **Exprimarea emoțională a adultului** contează și este un model de comportament pentru copil. Verbalizarea emoției pe care o simte adultul îi permite copilului să observe comportamentele asociate etichetei verbale și să imite exprimarea emoției.
  - 4.
  5. **Valorizarea resurselor părinților** de către psiholog, a modului în care pot contribui la soluționarea problemelor emoționale ale copiilor, indiferent de nivelul său educațional. Deplasarea accentului de la deficitul pe care îl are familia, la punctele sale forte.
  6. **Inițierea unei comunicări pro-active cu părinții**, cunoașterea mai bună a părinților din partea profesorilor înseamnă mai mult decât a-i invita să se implice în viața școlară. Aceasta înseamnă a depune eforturi active de interacțiune cu ei. Evitarea atitudinilor și afirmațiilor categorice. Deschidere spre dialog, analiza evenimentelor este binevenită.
  7. **Implicarea cadrelor didactice în noi formări profesionale**, pentru a-și îmbunătăți competențele în acest domeniu. Echiparea profesorilor cu noi abilități și strategii pentru a dezvolta o comunicare eficientă cu părinții [2, p.210].
  8. **Oferire de workshop-uri și seminarii** pentru părinți prin implicarea psihologilor școlari [1, p.3].
  9. **Solicitarea consilierii psihologice online, consilierii psihologice la telefon sau la birou** pentru susținerea stării psiho-emoționale benefice, gestionarea stresului și menținerea stării psihologice de bine atât a elevilor, cât și a părinților. Această formă de ajutor

psihologic este oferită de specialiștii psihologi din instituții educaționale, centrele psihologice, centrele de sănătate mintală sau psihologii din cabinetele particulare.

În concluzie reliefăm faptul că: copiii și adolescenții se bucură de comunicarea cu părinții și de sprijinul lor, trăind emoții pozitive alături de ei, deși uneori apar și neînțelegeri. Elevii confirmă faptul că au nevoie de suport psihologic pentru a depăși unele probleme emoționale, or în multe cazuri acest sprijin este oferit de părinți. În special în condițiile stării de urgență în sănătate publică, elevii au nevoie de mai multă susținere și încurajare, în contextul multiplelor provocări societale actuale. Unele probleme din societate cum ar fi rata mare a divorțurilor, migrația, plecarea la muncă peste hotare, violența constituie bariere ce împiedică elevii de a se bucura de mai multă afecțiune, siguranță și susținere din partea părinților. Asigurarea instituțiilor educaționale cu psihologi calificați constituie o verigă importantă pentru bunăstarea emoțională a actorilor educaționali și consolidarea relațiilor pozitive și constructive dintre părinți, elevi și cadrele didactice.

BIBLIOGRAFIE

1. BATOG, M. Părinții – parteneri activi ai procesului de învățare: considerații psihologice. În: Ziarul Univers Pedagogic Pro, № 18-19 (666-667), 23 mai, 2019. p.3.
2. BATOG, M. Implicații parentale în dezvoltarea personalității elevilor: abordări psihologice. În: Psihologia în mileniul III, provocări și soluții. Materialele Conferinței științifice internaționale din 25 octombrie 2019, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți. Chișinău: Tipografia Universității de Stat „A. Russo” din Bălți, 2020, p.206 - 211. ISBN 9978-9975-50-246-7.
3. BOLBOCEANU, A.; CUCER, A.; FURDUI, E.; BATOG, M. Rolul părinților și a cadrelor didactice în învățarea copiilor pe tot parcursul vieții. Ghid teoretico-metodologic. Chișinău: Print-Caro, 2019. 227 p. ISBN 978-9975-48-173-1.
4. CUZNEȚOV, L. Consilierea și educația familiei. Introducere în consilierea ontologică complexă a familiei. Chișinău: Primex – Com, SRL, 2015. 488 p. ISBN 978-9975-110-20-4.
5. POPESCU-NEVEANU, P. Dicționar de psihologie. București: Editura Albatros, 1978. p.29.
6. Procesele afective. 2011. Disponibil: <http://socioumane.ro/blog/mariuscioara/files/2011/05/Procesele-afective.pdf> [vizitat: 15.09.2020].
7. *Strategia intersectorială de dezvoltare a abilităților și competențelor parentale pentru anii 2016-2022*. Publicat: 07.10.2016 în Monitorul Oficial Nr. 347-352 art. Nr: 1198. Disponibil: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=366978>[vizitat: 05.09. 2020].